

Bruss'help – Onderzoekscentrum rond dakloosheid en slechte huisvesting: Rapport telling 2020 – Analytische samenvatting

Bruss'help publiceert de cijfers van de telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Georganiseerd in samenwerking met de Brusselse daklozenzorgsector, waren er bij deze zesde editie 91 organisaties en niet minder dan 230 vrijwilligers betrokken.

Samenvatting

Op 9 november 2020 werden in totaal **5.313 mensen** geteld, onder wie **933 kinderen en tieners**. Dit betekent een **stijging van 27,7%**, alle categorieën samen, in vergelijking met het aantal getelde personen in 2018.

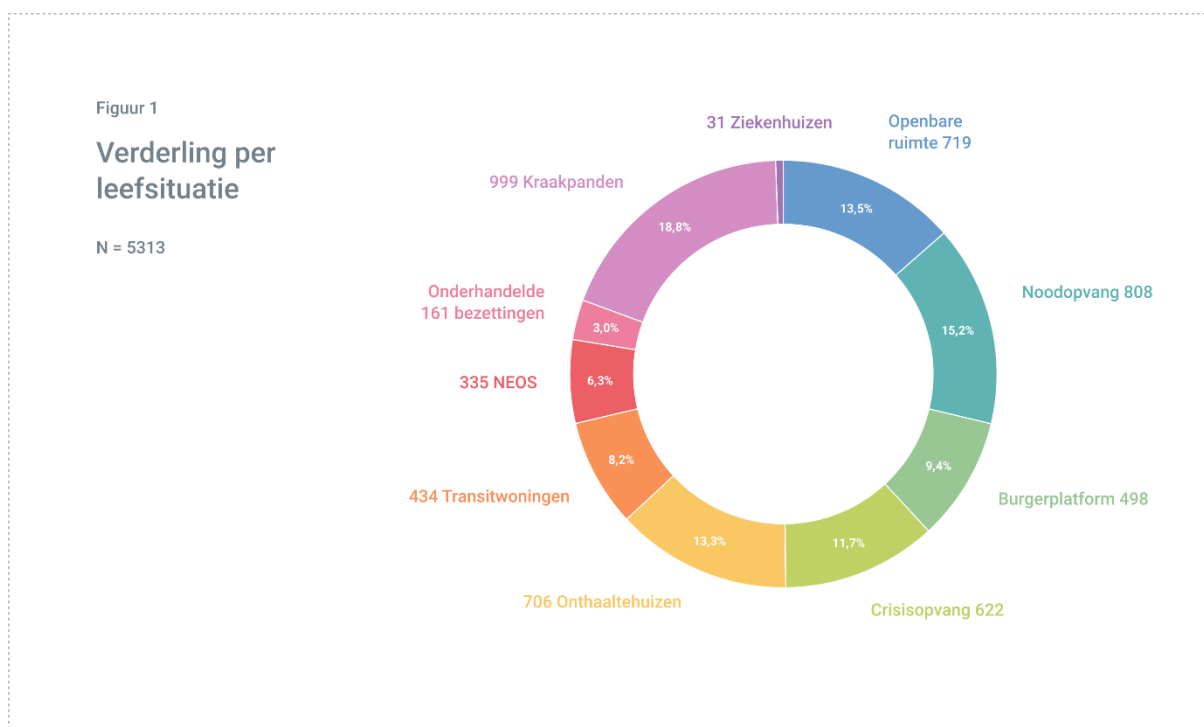
Hoewel het aandeel vrouwen in de publieke ruimte afneemt, blijft het totale aantal vrouwen in situaties van dak- en thuisloosheid toenemen. Bijna 1 van de 3 mensen in noodcentra of onthaalhuizen is een vrouw, en in de meeste gevallen een moeder van een of meerdere kinderen. In totaal vertegenwoordigen mannen 69,4% van de volwassenen van wie het geslacht bekend is. Deze trend is nog duidelijker in de openbare ruimten (91,1%) en in ontoereikende huisvesting (71,1%). Ook het aantal minderjarigen neemt toe: meer dan 1 op 5 dak- of thuislozen is een kind of een tiener.

De opeenvolgende tellingen laten een voortdurende stijging zien van het aantal dak- en thuislozen in de afgelopen twaalf jaar, ondanks aanzienlijke overheidsfinanciering. Hetzelfde verschijnsel kan in vele andere Europese steden worden vastgesteld. Het gemeenschappelijke kenmerk van al deze steden is het gebrek aan woningen met een betaalbare huur voor mensen met een bescheiden inkomen.

1 Kerncijfers van de telling van 2020

Afgelopen november organiseerde Bruss'help de zesde telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met de medewerking van 91 organisaties en 230 vrijwilligers. Het doel van deze omvangrijke tweejaarlijkse enquête is een zo volledig mogelijk overzicht te geven van de Brusselse bevolking die met dak- of thuisloosheid te kampen heeft.

De eerste grafiek toont de verdeling tussen mensen die de nacht doorbrengen in de openbare ruimte, trein- of metrostations; mensen die worden opgevangen door de verschillende types nood- of inschakelingsstructuren; mensen in transitwoningen met begeleiding en ten slotte mensen die hun toevlucht zoeken in niet-conventionele woonruimten of in leegstaande gebouwen.

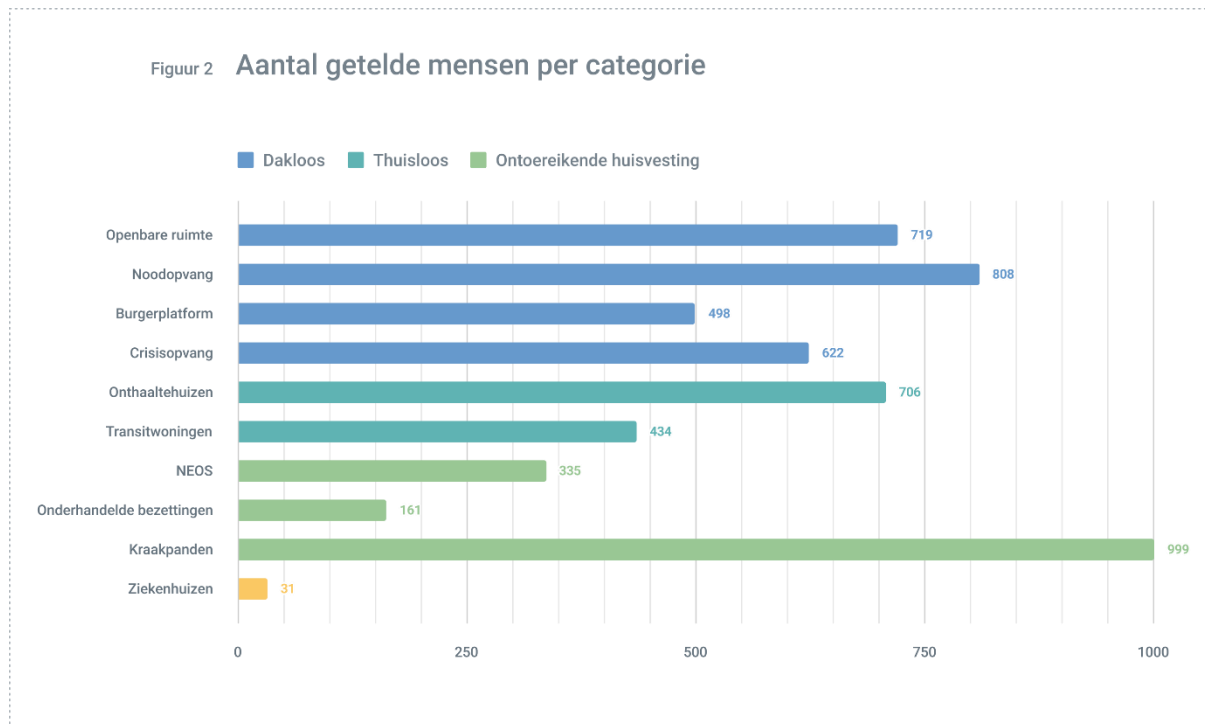

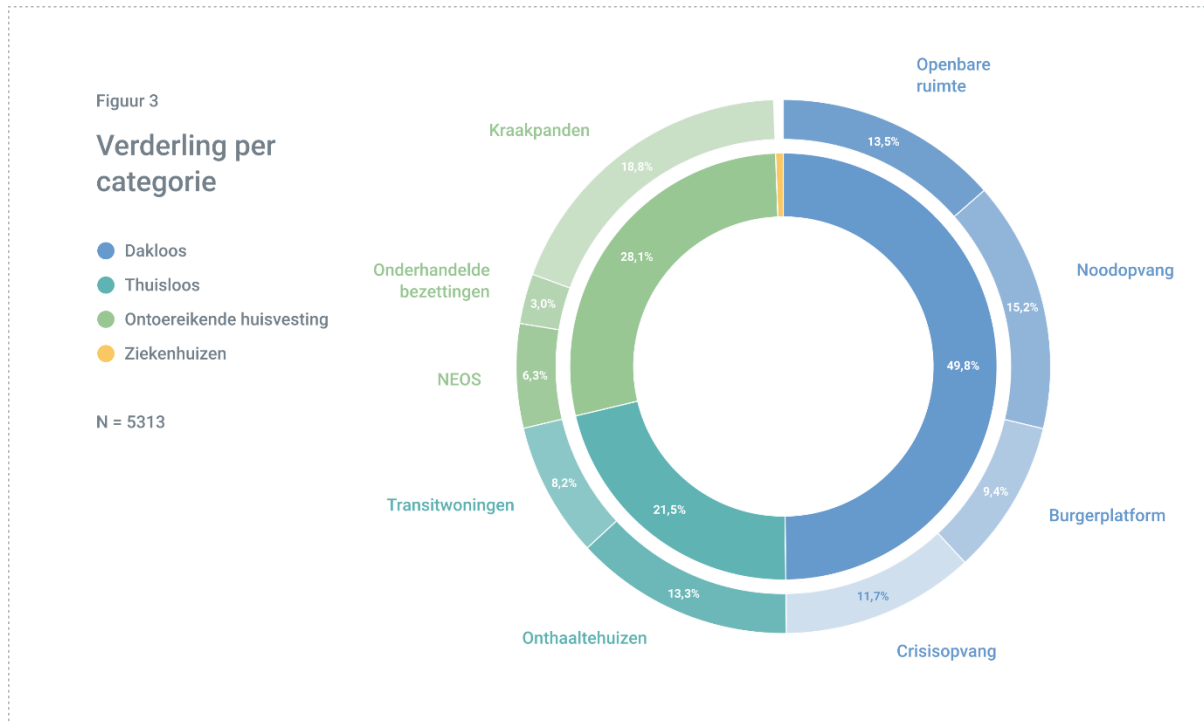
In totaal werden op 9 november 2020 **5.313 mensen geteld**. Verschillende woonsituaties die nauw aansluiten bij thuisloosheid worden echter niet in rekening genomen in dit totaalcijfer. Dit is het geval voor mensen in begeleid wonen (356 mensen in na begeleiding en 1.243 mensen gevolgd door een thuisbegeleidingsdienst), mensen begeleid in Housing First programma's (153 mensen) alsook mensen die opgevangen worden in onthaalstructuren voor asielzoekers (1.436).

2 Analyse per leefsituatie

Zoals bij elke editie van de telling is de methodologie gebaseerd op ETHOS-typologie (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) ontwikkeld door de Europese Federatie van organisaties die met daklozen werken (FEANTSA). Deze typologie onderscheidt vier vormen van uitsluiting:

- dakloosheid (nachten in de openbare ruimte doorbrengen, mensen in nood- of crisisopvang);
- thuisloosheid (mensen in onthaalhuizen, transitwoningen);
- instabiele huisvesting (tijdelijk opgevangen worden door vrienden, een woning betrekken zonder huurcontract en/of bedreigd worden door uitwijzing);
- ontoereikende huisvesting (in een voorlopige of niet-conventionele structuur, in een onbewoonbare of overbevolkte plek schuilen).

2.647 daklozen (49,8%): mensen die de nacht hebben doorgebracht in de openbare ruimte, in noodopvangcentra of in crisisopvangcentra.

1.140 thuislozen (21,5%): mensen in onthaalhuizen of transitwoningen.

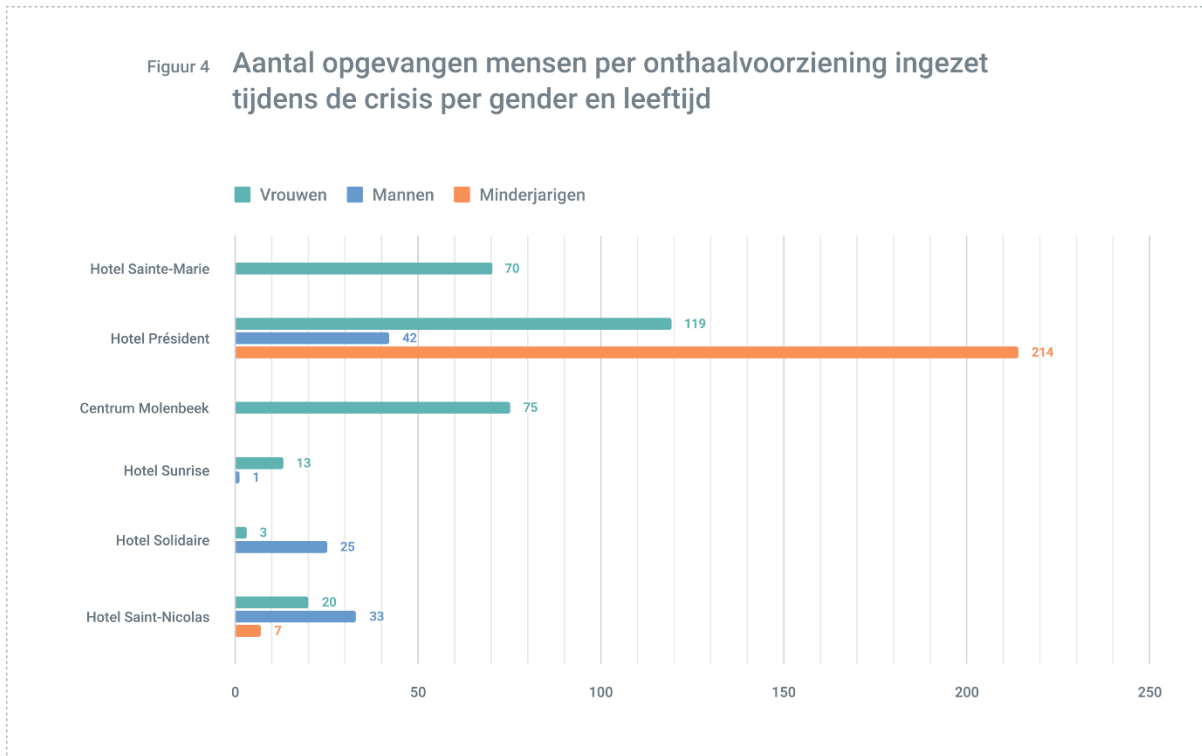
1.495 mensen in ontoereikende huisvesting (28,1%): mensen die onderdak hebben gezocht in niet-erkende opvangstructuren, onderhandelde bezettingen of kraakpanden/

31 mensen in ziekenhuizen (0,6%): mensen die 's nachts op de spoedafdeling werden opgevangen.

Mensen in **situaties van instabiele huisvesting**, in het bijzonder diegenen die tijdelijk opgevangen werden door familie, vrienden, enz. blijven bijzonder onzichtbaar binnen dit soort onderzoek.

Er is een duidelijke toename van het aantal mensen in nood- en crisisopvang. In totaal werden in 2020 1.928 mensen geteld, tegenover 1.305 in 2018. Dit is een stijging van 47,7% ten opzichte van 2018. Deze stijging houdt waarschijnlijk verband met de toename van de opvangcapaciteit die erop gericht is zoveel mogelijk mensen op te vangen gezien de ongekende gezondheidssituatie.

Een brede waaier van Brusselse actoren had crisisopvangvoorzieningen op touw gezet: Ariane, het OCMW van Schaarbeek, het Rode Kruis, de New Samusocial, 't Eilandje, Hoeksteen en het Burgerplatform. In totaal werden 622 mensen opgevangen in de nacht van 9 november 2020 (zie figuur 4).

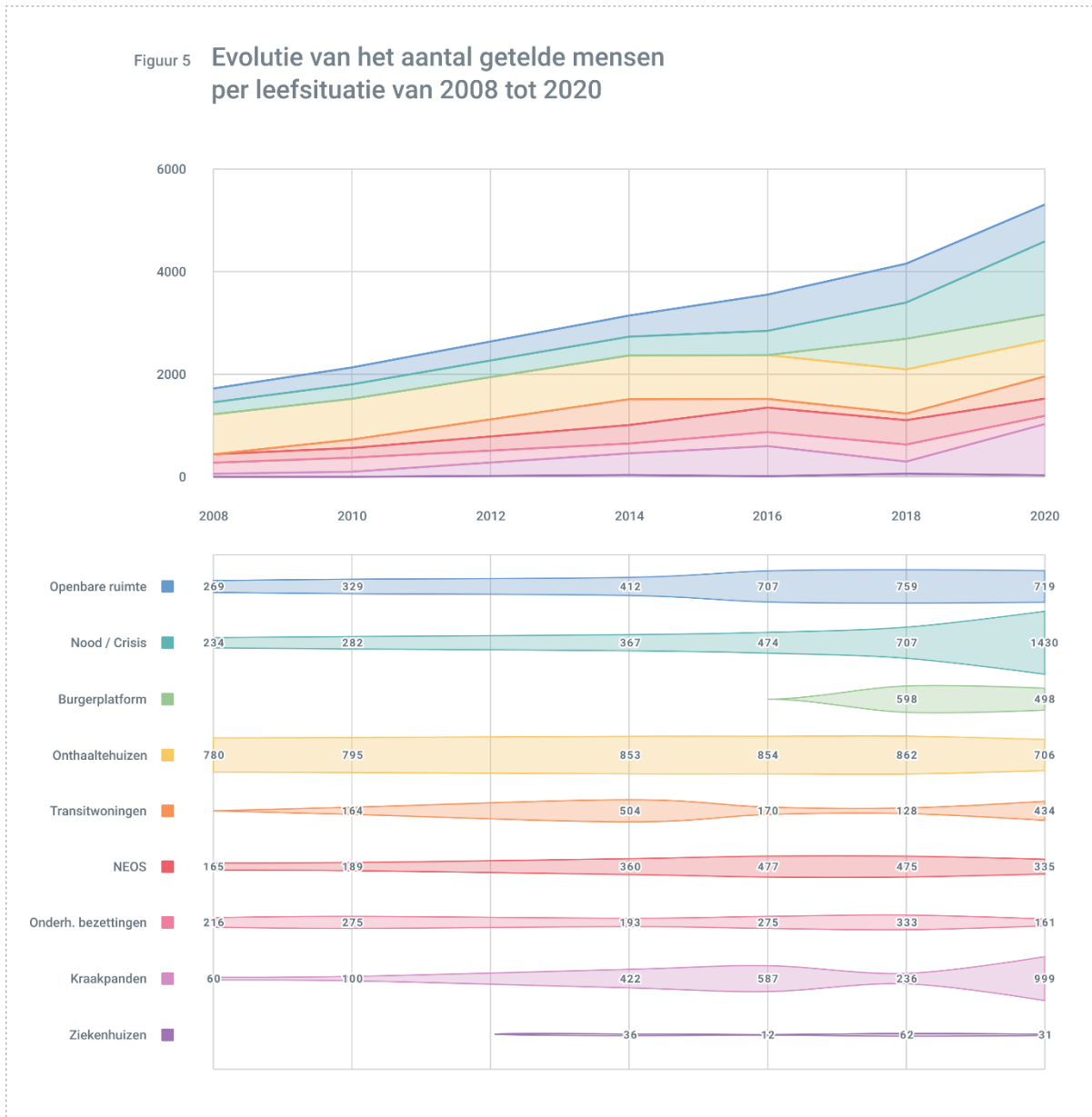
In 2020 werden er 999 mensen in kraakpanden geteld, tegenover 587 in 2016. Dit komt neer op een stijging met 70,2%. De stijging zou verklaard kunnen worden door de grootschalige mobilisatie rond kraakpanden in het kader van de Covid-crisis. Zonder twijfel hebben de aangeknoopte vertrouwensbanden met al deze sociale en gezondheidswerkers het mogelijk gemaakt een hele reeks mensen te tellen die vroeger onzichtbaar bleven. Er kan ook worden verondersteld dat de sociale, economische en gezondheids crisis een hele reeks mensen ertoe heeft aangezet onderdak te zoeken in leegstaande gebouwen. Temeer daar de bezetting van leegstaande gebouwen door middel van een overeenkomst met de eigenaar een formule is die in 2020 werd aangemoedigd.

De daling van het aantal getelde mensen in onthaalhuizen (706 personen tegenover 862 getelde mensen in 2018, d.w.z. -18,1%) komt overeen met de maatregelen die de onthaalhuizen hebben genomen om te voldoen aan de instructies die naar de residentiële diensten zijn gestuurd: een aantal bedden bevroren om het risico van overdracht binnen de gemeenschappen te verminderen.

3 Evolutie in de tijd

De Brusselse telling levert een beeld op dat inzicht geeft in de spreiding van de verschillende vormen van dak- en thuisloosheid in alle 19 gemeenten van het Gewest. De herhaling van deze oefening, met regelmatige tussenpozen en volgens hetzelfde protocol, maakt het mogelijk de evolutie van het verschijnsel te volgen en de voornaamste trends vast te stellen.

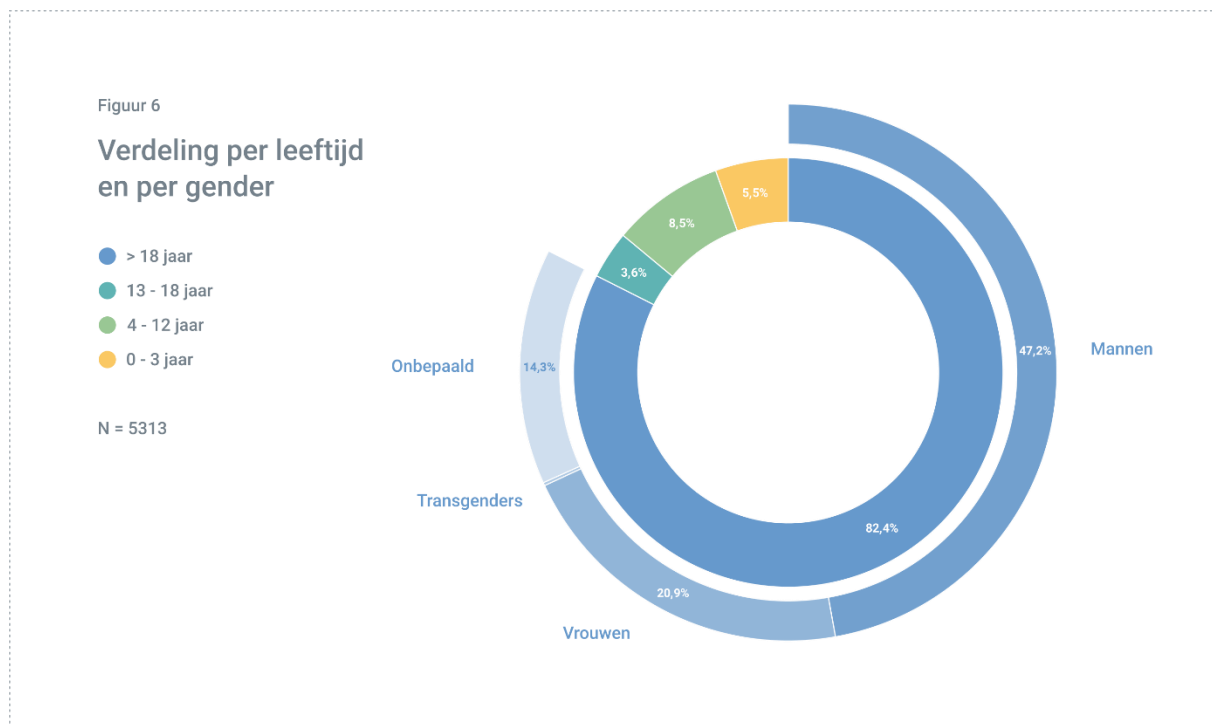
De onderstaande cumulatieve tabel toont de evolutie van het aantal getelde mensen per leefsituatie.

Het totale aantal van 5.313 mensen staat voor een stijging van 27,72%, alle categorieën samen, in vergelijking met het aantal getelde mensen in 2018. Sinds de eerste telling in 2008 is de toename van dakloosheid in Brussel constant: 3.147 getelde mensen in 2014, 3.556 in 2016, 4.160 in 2018 en 5.313 in 2020.

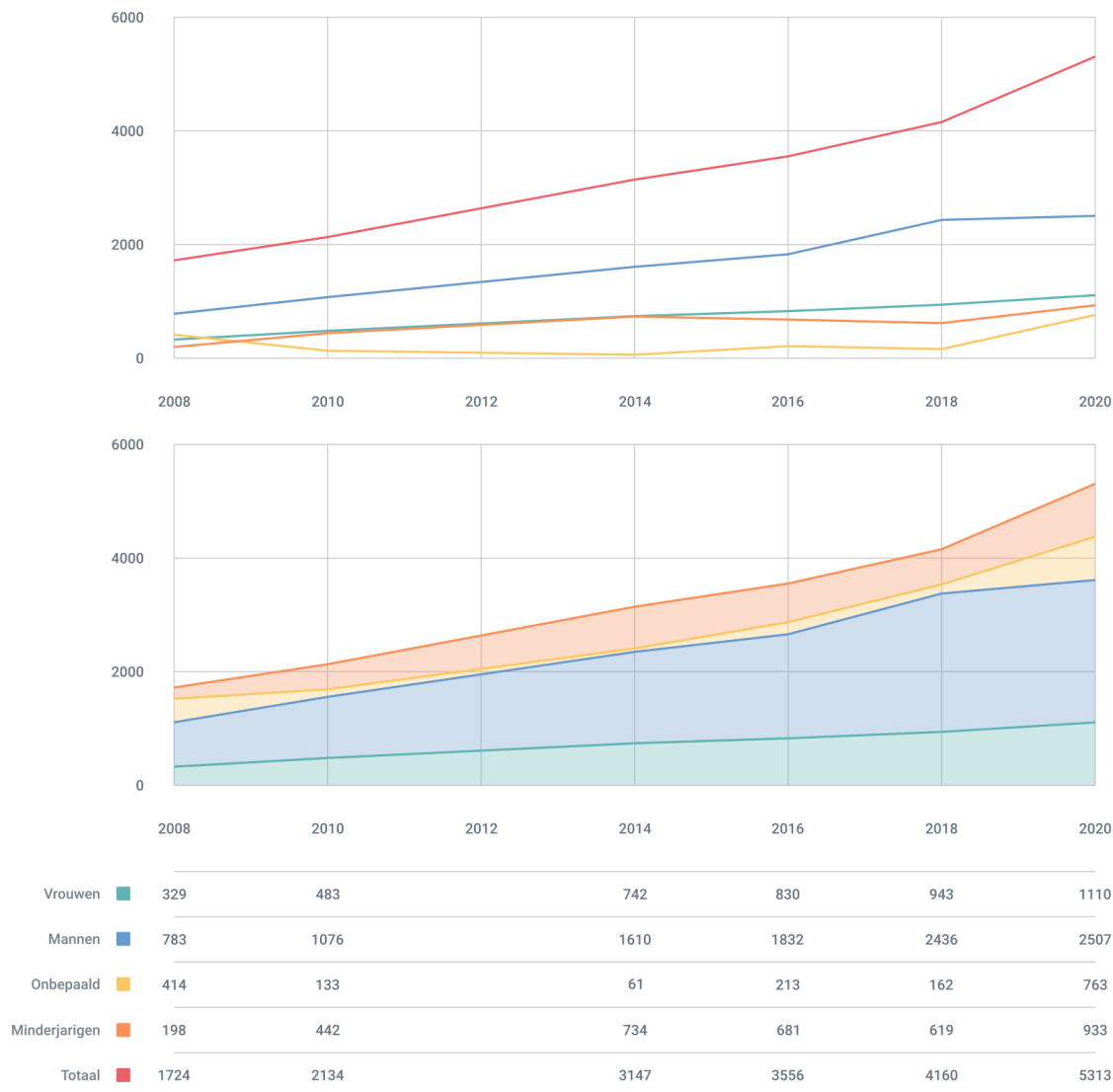
4 Analyse volgens gender en leeftijd

Het absolute aantal getelde vrouwen in de openbare ruimte is gedaald (51 in 2020 tegen 84 in 2018); hun aandeel daalt lichtjes van 11,1% in 2018 tot 7,1% in 2020. Toch blijft het absolute aantal vrouwen dat te kampen heeft met dak- en thuisloosheid toenemen. Vandaag vertegenwoordigen vrouwen zo goed als 1 op 3 mensen opgevangen in nood- of opvangcentra (respectievelijk 26,8% en 27,8%). De meeste van deze vrouwen worden opgevangen met kind(eren). Ook noodcentra en crisishotels ontvingen veel vrouwen die het slachtoffer waren van huiselijk geweld. De hulpvragen zijn in 2020 sterk gestegen.

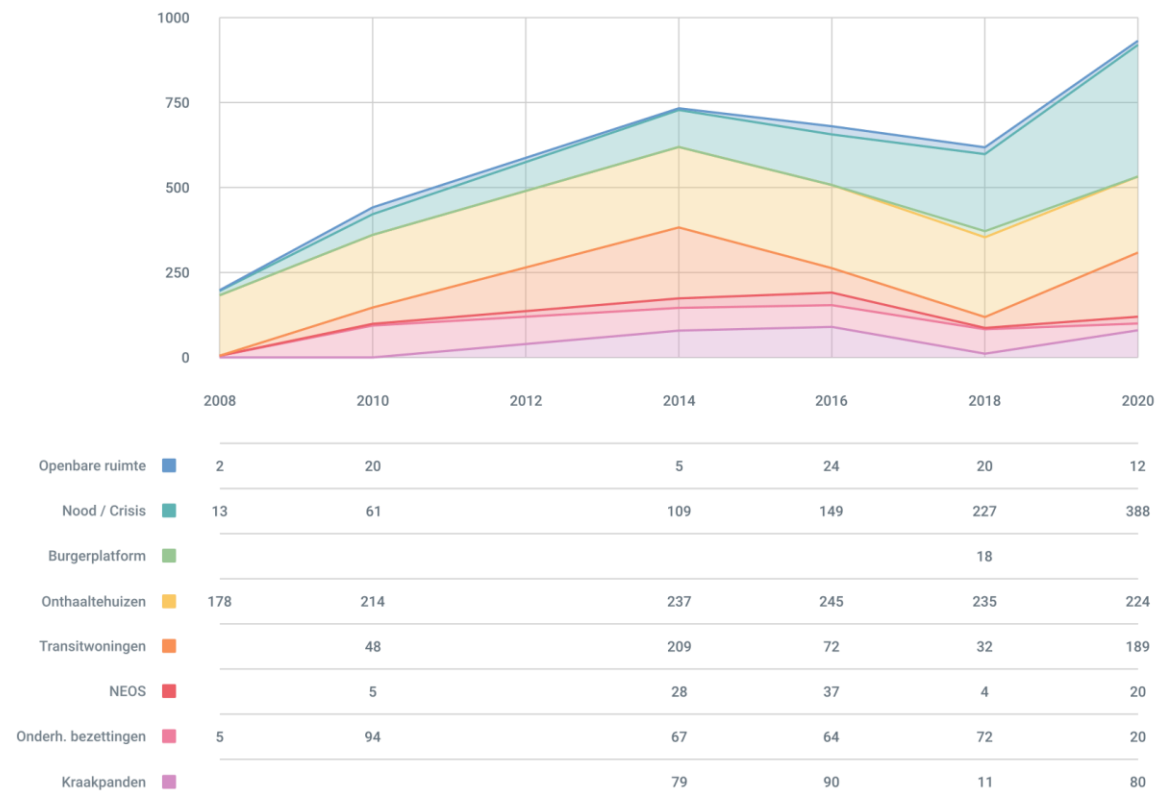
In totaal vertegenwoordigen mannen 69,4% van de volwassenen van wie het geslacht bekend is. Deze trend is nog duidelijker in de openbare ruimten (91,1%) en in ontoereikende huisvesting (71,1%).

Figuur 7 Evolutie van het aantal getelde mensen per gender en per leeftijd van 2008 tot 2020

Meer dan 1 op 5 dak- of thuislozen is een kind of tiener. Tijdens deze editie werden 933 minderjarigen geteld in ontoereikende huisvesting tegen 619 in 2018, ofwel een stijging van 50,7%. Hiervan was 31,3% tussen 0 en 3 jaar oud, 48,2% tussen 4 en 12 jaar oud, en 20,5% tieners tussen 13 en 18 jaar oud.

Figuur 8 Evolutie van het aantal getelde minderjarigen per leefsituatie van 2008 tot 2020

5 Methodologie en beperkingen van de telling

De telling, georganiseerd door Bruss'help, is gebaseerd op een intersectorale samenwerking die voor deze zesde editie 76 organisaties, 15 OCMW's en meer dan 230 vrijwilligers heeft bijeengebracht. De actoren van de sector werden bij het hele proces betrokken, van de enquêtes voorafgaand aan de nachtelijke telling tot het comité dat werd opgericht om de resultaten te bespreken. Elke partner droeg dus met zijn expertise bij tot de kwaliteit van de verzamelde gegevens en de geproduceerde analyses.

Deze uitgebreide enquête laat toe om te getuigen omtrent een veelheid van situaties waarin dak- en thuislozen leven. Hopelijk kan het onderzoek analytische instrumenten verschaffen voor veldwerkers en bijdragen tot de verbetering van het beleid ter bestrijding van dakloosheid.

De techniek voor het verzamelen van de gegevens bestaat uit een combinatie van drie processen: een centralisatie van de gegevens van de verschillende onthaal- en opvangstructuren, waardoor het mogelijk wordt het aantal mensen in opvang op de avond van de telling te tellen; een telling van de personen die in diezelfde nacht in de openbare ruimte verblijven; alsook twee enquêtes onder de gebruikers van de dagcentra, om de resultaten te consolideren en het verzamelde materiaal kwalitatief te verrijken.

De telling van de mensen die de nacht in de openbare ruimte doorbrengen, vindt plaats tussen 23u00 en 24u00, een tijdstip waarop dubbeltellingen worden vermeden en alleen mensen worden geteld die overnachten. Een uitzondering werd bekomen om de telling in veilige omstandigheden te laten doorgaan, ondanks de avondklok.

Hoewel de methodologie ons in staat stelt een groot deel van de dak- en thuisloze bevolking in het Gewest te kwantificeren, geeft zij momenteel nog geen volledig beeld van de situatie. Verscheidene categorieën mensen blijven onzichtbaar voor onze instrumenten: dit is onder meer het geval voor mensen die met uitzetting worden bedreigd of mensen die bij gebrek aan huisvesting bij vrienden of familie verblijven (verborgen dakloosheid).

Daarnaast is de telling vooral een kwantitatieve schatting van het aantal dak- en thuislozen. Anderzijds maakt de methodologie het niet mogelijk een schatting te maken van het aantal niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, mensen zonder papieren, slachtoffers van geweld, enz.

Bijgevolg leent dit onderzoek zich niet voor een directe evaluatie van het overheidsoptreden. Het is veeleer een basis voor uitwisseling die elke actor kan gebruiken om zijn of haar inzicht in de realiteit van Brussel te verbeteren. Het inzicht dat dit onderzoek biedt, moet worden aangevuld met andere invalshoeken, zoals kwalitatieve enquêtes om meer inzicht te krijgen in een heterogene en steeds veranderende bevolking.

*Deze telling is uitgevoerd door **Nicolas Horvat**, onderzoeker bij Bruss'help, met de steun van de professoren **Patrick Italiano** van de ULiège en **Martin Wagener** van de UCL.*

Journalisten kunnen ons contacteren via telling@brusshelp.org voor interviews of gratis fotomateriaal.